

**Vereniging Vrienden van Vlietland, Vogelwerkgroep Vlietland,
Werkgroep Milieubeheer Leiden, Beheerscommissie Vogelplas Starrevaart,
Recreatiecentrum Vlietland B.V.**

(organisaties die zitting hadden in de Klankbordgroep Herinrichting Meeslouwerplas)

p.a. Oostvlietweg 48, 2266 GN Leidschendam.

+

Vereniging tot behoud van Oud, Groen en Leefbaar Voorschoten

AANTEKENEN!

Leidschendam-Voorburg/Voorschoten, donderdag 22 juli 2021.

Verenigde Vergadering en
Dijkgraaf en Hoogheemraden van
het Hoogheemraadschap van Rijnland,
Postbus 156, 2300 AD te Leiden.

Provinciale Staten van Zuid-Holland en
Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
Postbus 90602, 2509 LP Den Haag.

Betreft: de vraag of het eindrapport van BAM over zijn verondiepingsactiviteiten in de Meeslouwerplas en de manier waarop het bedrijf de Meeslouwerplas heeft achtergelaten geaccepteerd kan worden

Geachte colleges!

Thans is de vraag aan de orde of het eindrapport van BAM over zijn verondiepingsactiviteiten in de Meeslouwerplas en de manier waarop het bedrijf de Meeslouwerplas heeft achtergelaten geaccepteerd kan worden.

De afspraken voor de verondieping

Bij het beantwoorden van die vragen is van belang welke toetsingscriteria daarvoor gehanteerd moeten worden. Rijnland heeft BAM in 2010 voor een periode van tien jaar een **Watervergunning (V.50892)** verleend "voor het brengen en hebben van grond en bagger in primair boezemwater ten behoeve van herstel van de stabiliteit van de oever en de herinrichting van de Meeslouwerplas". De vergunning is onder meer ook getoetst aan de vraag of de werkzaamheden volgens de vergunning wel zouden zorgen voor "bescherming

en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen en vervulling van maatschappelijke functies door watersystemen”.

De Watervergunning schreef langs de hele Meeslouwerplas ook een “oeverzone of eufotische zone” voor “niet breder dan 80 meter” met “taluds onderwater” die “niet flauwer zijn dan 1:14”.

Volgens de overwegingen bij de Watervergunning is de kern van de vergunning “het herstel van de stabiliteit van de oevers van de Meeslouwerplas”, zodat “recreatie weer doorgang kan vinden”, aangevuld met maatregelen “om de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water (verder: KRW) te behalen”.

Volgens het **Inrichtingsplan Herinrichting oevers Meeslouwerplas**, dat BAM in 2010 maakte voor de herinrichting van de oevers van de Meeslouwerplas, diende “het eindbeeld (...) te bestaan uit een duurzaam heldere en plantenrijke plas. De oeverzone zal breed zijn met een variatie in waterdiepte. Naast riet, op zowel land als water, zal veel drijfblad en ondergedoken waterplanten tot ontwikkeling moeten kunnen komen/ontstaan (...) De primaire doelstelling van het project is de herinrichting van de Meeslouwerplas om op die manier: een veilige oeverzone en talud aan te leggen (urgent); de natuurwaarden te vergroten; de recreatiemogelijkheden te verbeteren; de mogelijkheden voor de sportvisserij te vergroten door verbetering van de leefsituatie voor vissen, door onder andere het aanleggen van een ‘Krekengebied’; de eilanden te behouden; de recreatieve beleving te vergroten”.

De **Nota Bodembeheer Vlietland** van Rijnland uit 2013 (“Gebiedspecifiek beleid Besluit Bodemkwaliteit”) omschrijft de “maatschappelijke opgave” van de verondiepingswerkzaamheden als volgt:

- “het stabiliseren van de oevers ten behoeve van de veiligheid en het huidige en toekomstige (recreatieve) gebruik veilig te kunnen stellen.
- het verbeteren van de ecologische kwaliteit van de plas, door onder andere de oever zo in te richten dat een geschikt habitat ontstaat voor flora en fauna. Dit heeft een positief effect op het bereiken van de ecologische doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW), overige natuurwaarden en recreatie.
- Het uitbreiden en verbeteren van de recreatiewaarde van het gebied”.

De “maatschappelijke opgave” van de verondiepingswerkzaamheden die in de Nota Bodembeheer Vlietland wordt genoemd sluit naadloos aan op de “**Basisovereenkomst Herinrichting Meeslouwerplas en aanleg geluidswerende voorzieningen**”, gesloten tussen de provincie en BAM op 26 augustus 2009. Deze Basisovereenkomst voorziet middels een zogenaamd ‘derdenbeding’ in een aantal werkzaamheden die mede ten behoeve van onze organisaties worden uitgevoerd. Op 1 september 2009 schrijft de provincie daarover in een persbericht wat de Meeslouwerplas betreft: “Het ‘verondiepen’ van de plas langs de oevers (nu op sommige plaatsen meer dan dertig meter diep) zal een positieve invloed hebben op de flora en fauna, de waterkwaliteit en de recreatiewaarden in het gebied. Ook de oevers van de twee eilanden tussen de Meeslouwerplas en de recreatieplas zal BAM met grond versterken. Verder legt de aannemer langs de noordwestelijke kant een stelsel van kreken aan, wat de vis- en vogelstand aanmerkelijk zal verbeteren”.

De “maatschappelijke opgave” sluit ook naadloos aan bij het doel van de **Samenwerkingsovereenkomst (“Overeenkomst tot verbetering van natuur- en recreatiewaarden Recreatiegebied Vlietland en Vogelplas Starrevaart”)** die een flink aantal van de bij Vlietland en de naastgelegen Vogelplas Starrevaart betrokken ‘gebiedspartijen’ in mei/juni 2006 sloten met BAM Wegen BV Regio West en Van Oord Nederland B.V. (twee “grote landelijke aannemers actief (...) in de grond-, weg- en waterbouw en het verwerken van de daaruit voortkomende slib- en grondstromen”, zoals ze zichzelf in de overeenkomst omschreven). Voor de Meeslouwerplas was de doelstelling van deze overeenkomst:

- a. “de verbetering van natuur- en recreatiewaarden door verondieping van de (Meeslouwer)plas met grond en slib tot een gemiddelde diepte van maximaal 6 m” en
- b. “de natuurontwikkelingskansen van de plas en de veiligheid van de oevers te vergroten door verflauwing van onderwatertaluds met grond”¹.

¹ Zie ook [Samenwerkingsovereenkomst-Vlietland-van-2-6-2006.pdf](#).

De bekende gevolgen van de verondieping

Van de “verflauwing van onderwatertaluds met grond” kwam jarenlang helemaal niets terecht. Jarenlang werd namelijk vrijwel alleen maar bagger aangevoerd naar de Meeslouwerplas en vrijwel geen grond. En aangezien de oevers naar verwachting niet hersteld zouden kunnen worden met alleen bagger, heeft de Klankbordgroep Herinrichting Meeslouwerplas (waarin enkelen van ons zitting hadden) GS al op 7 februari 2013 geadviseerd om ervoor te zorgen, “dat de vinger aan de pols kan worden gehouden en het hele project zo nodig stil kan worden gelegd als met name de hoeveelheid grond zelfs te gering blijkt voor de realisering van variant C+D” (d.w.z. zelfs te gering voor een beperkt oeverherstel). Dit standpunt is in een bespreking op 27 juni 2013 door ons ook gedeeld met medewerkers van Rijnland.

Dat er jarenlang vrijwel geen grond werd aangevoerd naar de Meeslouwerplas werd ook bevestigd door GS in hun antwoord op vragen van de SP-fractie over Vlietland voor de PS-vergadering op 20 februari 2019: “In totaal is er tot mei 2014 toen het aanbod van grond en bagger stilviel 881.568 m3 gestort. Daarvan was 8000 m3 grond en de rest bagger” (slechts 1% grond dus).

Op de discussie of er onvoldoende aanbod van grond was of dat BAM daarvoor te hoge prijzen rekende zullen wij in dit verband niet ingaan. Vaststaat, dat er tot en met 2019 volstrekt onvoldoende grond in de Meeslouwerplas terecht is gekomen. Het (gedeeltelijke) oeverherstel is dan ook niet tot stand gekomen door de hierboven beschreven verondiepingswerkzaamheden, hoewel die daar expliciet en primair voor bedoeld en vergund waren; het oeverherstel is gerealiseerd in een geheel nieuw project, met grond uit de boortunnel voor de aanleg van de RijnlandRoute.

De “ecologische kwaliteit van de plas” is door de verondiepingswerkzaamheden ook niet verbeterd; een “eufotische zone” als “geschikt habitat (...) voor flora en fauna” is door die werkzaamheden niet gecreëerd. Wij zien ook niet,

- dat en hoe de beschreven verondiepingswerkzaamheden hebben geleid tot “het uitbreiden en verbeteren van de recreatiewaarde van het gebied” (zeker niet gezien bijvoorbeeld de grote hoeveelheden plastic en piepschuim die in de oevervegetatie van de plas terecht zijn gekomen)
- en/of die werkzaamheden ook hebben geleid tot “een positief effect op het bereiken van de ecologische doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW)”, terwijl dat wel doelstellingen van deze werkzaamheden waren².

Achteraf gezien waren de vergunde verondiepingswerkzaamheden wat de aanvoer van materiaal betreft ook in formele zin dus helaas noch “nuttig” noch “functioneel”.

De onbekende gevolgen van de verondiepingswerkzaamheden

Een aantal effecten van de uitgevoerde verondiepingswerkzaamheden is ten onrechte helaas nog steeds onbekend. Dat geldt bijvoorbeeld voor:

- de kwaliteit van de bagger op de bodem van de Meeslouwerplas,
- de effectiviteit van de aangebrachte afdeklaag en ook
- de kwaliteit van het grondwater.

We kennen wel een aantal indirecte effecten van **de kwaliteit van de bagger op de bodem van de Meeslouwerplas**, zoals bijvoorbeeld de deels veel te hoge arseengehalten in bodemdieren uit de plas als paling en rivierkreeft en de vaak herhaalde overschrijdingen van de actiewaarden voor verschillende stoffen

² Zie ook “Vijf jaar ecologische monitoring in de Meeslouwerplas te Leidschendam 2011 t/m 2015 - een tussentijdse analyse” (juni 2019) van het bureau Eco-niche: In de periode 2011 t.e.m. 2015 zijn geen significante veranderingen waargenomen in de aantallen van de onderzochte vis- en macrofauna-soorten en ook niet in de bedekkingen van de onderzochte plantengroepen. De natuurwaarde bleek in de betreffende periode niet versterkt, terwijl dat toch één van de hoofddoelen van de verondieping was.

in het water van de Meeslouwerplas, waarvan de bagger ook volgens het hoogheemraadschap waarschijnlijk de bron is. Maar de bodem van de Meeslouwerplas is desondanks nooit behoorlijk onderzocht.

Wat betreft **de effectiviteit van de afdeklaag** herinneren we hier nog eens aan de hoofdconclusie van het Sweco-onderzoek naar *“nut en noodzaak van de afdeklaag in de Meeslouwerplas”*, dat het aanbrengen van een afdeklaag in de Meeslouwerplas *“uitvoeringstechnisch lastig”* is en *“geen milieubaten”* oplevert. Volgens Sweco is er in Nederland (vrijwel) geen *“ervaring met het aanbrengen van een afdeklaag op grote diepte (> 5 m)”*. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat uit een *“memo ter kennisname”* van het DB van Rijnland aan het AB van Rijnland van 20 april 2021 blijkt, dat in de eindrapportage van BAM *“onvoldoende (is) aangetoond”* dat *“de uitvoering van de afdeklaag conform voorschriften”* heeft plaatsgevonden.

Ook het effect van de verondiepingswerkzaamheden op **de kwaliteit van het grondwater** is onbekend. Volgens de GS-brief van 15 december 2020 aan PS kwamen de provincie en het hoogheemraadschap er in de afrondende gesprekken met BAM pas achter, dat BAM in strijd met gemaakte afspraken de kwaliteit van het grondwater nooit heeft gemonitord. De brief vermeldt niet welke consequenties dat (en het feit dat dat niet eerder is opgemerkt) zal hebben.

Nieuwe afspraken voor de verondieping?

Wij houden het voor goed mogelijk, dat er in de loop van de verondiepingsperiode (onder het motto ‘als niet kan wat moet, dan moet er maar wat kan’) nieuwe afspraken/voorschriften zijn gemaakt om ervoor te zorgen dat de gerealiseerde of de realiseerbaar geachte effecten van de verondieping acceptabeler werden dan wanneer wat gerealiseerd was zou worden getoetst aan de oorspronkelijke afspraken/voorschriften³. In die eventuele nieuwe afspraken zijn wij zeer geïnteresseerd.

BAM ‘later’ nog aansprakelijk te stellen voor verontreinigingen van de Meeslouwerplas?

In een brief van 2 februari 2021 schrijven GS aan ons, dat *“ook (...) als het project Meeslouwerplas procedureel is afgerond en in een later stadium blijkt dat ten gevolge van de toepassing van grond en baggerspecie een verontreiniging ontstaat van het water van de Meeslouwerplas, de veroorzaker in beginsel publiekrechtelijk aansprakelijk kan worden gesteld indien een relatie kan worden gelegd tussen de toegepaste grond en een verontreiniging van het oppervlaktewater”* (vetgedrukte van ons). Wij hebben dat op 8 februari 2021 in een commentaar op die GS-brief *“een uiterst merkwaaardige, onnavolgbare en riskante redenering”* genoemd.

Ten eerste is het twijfelachtig of met de voorgenomen monitoringfrequentie van 1 maal per kwartaal voor slechts een periode van 2 jaar op een halve meter diepte wel altijd een verontreiniging van het water in de Meeslouwerplas gedetecteerd kan worden, maar dan moet bovendien óók nog kunnen worden aangetoond dat de eventueel vastgestelde verontreiniging het gevolg is van het materiaal dat gedurende de verondiepingsperiode in de Meeslouwerplas is gebracht.

Het lijkt ons **een volstrekte illusie** te veronderstellen dat BAM – nádat het hoogheemraadschap en de provincie akkoord zijn gegaan met het eindrapport van het bedrijf over zijn verondiepingsactiviteiten en nádat beide organisaties akkoord zijn gegaan met de toestand waarin BAM de Meeslouwerplas heeft achtergelaten - *“in een later stadium”* nog *“publiekrechtelijk aansprakelijk kan worden gesteld”* voor dan vast te stellen verontreinigingen van het water in de Meeslouwerplas.

³ Zoals het *“Addendum bij Basisovereenkomst van 26 augustus 2009”* van 20 maart 2018 in een aantal opzichten in feite een correctie vormde op de *“Basisovereenkomst Herinrichting Meeslouwerplas en aanleg geluidswerende voorzieningen”* tussen de provincie en BAM van 26 augustus 2009. De afspraken in het Addendum zijn overigens volkomen ten onrechte zonder enig overleg met de gebiedspartijen en zonder hun toestemming tot stand gekomen. Een aantal gebiedspartijen is middels het derdenbeding partij bij de Basisovereenkomst, kan de nakoming van de mede ten behoeve van hen overeengekomen afspraken vorderen en had daarom betrokken moeten worden bij het tot stand komen van het Addendum en bij het maken van nieuwe afspraken over de activiteiten die mede ten behoeve van hen moesten worden uitgevoerd.

Er is voor het hoogheemraadschap en de provincie dus meer dan voldoende reden om er heel goed over nadenken of ze - gezien ook de ontoereikende, ongewenste en deels ook nog onbekende gevolgen van de verondiepingswerkzaamheden - wel kunnen instemmen met het eindrapport van BAM en met de toestand waarin BAM de Meeslouwerplas heeft achtergelaten.

Tot slot

Met grote belangstelling uitziend naar uw beider beoordeling van het eindrapport van BAM over zijn verondiepingsactiviteiten in de Meeslouwerplas, vanzelfsprekend ook nu weer graag bereid tot nadere toelichting op onze inbreng, met vriendelijke groet namens de Vereniging Vrienden van Vlietland, de Vogelwerkgroep Vlietland, de Werkgroep Milieubeheer Leiden, de Beheerscommissie Vogelplas Starrevaart, het Recreatiecentrum Vlietland B.V. en de Vereniging tot behoud van Oud, Groen en Leefbaar Voorschoten,

Ed Krijgsman, Wim ter Keurs, Bart Carpentier Alting en Stan Dessens,

Voor dezen:

Wim ter Keurs en Ed Krijgsman

CC de Randstedelijke Rekenkamer